

JØRGEN HENRIK BERNER 1735—1790.

RESIDENT PAA DEN DANSKE LOGE P A T N A I INDIEN.

Af *Lorentz Bie*.

Blandt de mange tragiske Skæbner, som fandt deres Afslutning i Dansk Ostindien, er *Jørgen Henrik Berners* Typen paa den hæderlige, godtroende og jævne Dansker, som blændes af Indiens Glimmer og Pragt, søger at være med i Kapløbet om Penge og udvortes Anseelse, og som til Slut gaar til Grunde i bundløs Gæld, — en Skæbne, som forøvrigt ramte mange af de saa utroligt lurvet lønnede danske Embedsmænd.

I Slægten ligger Udveen og Trangen til Eventyr, en Trang, som mange af dens Medlemmer maatte betale med Livet. Foruden de i Optegnelserne nævnte Bernere, som i det Fremmede fandt Døden, kendes *Heinrich Berner* »fra Holsten«, som 23. Maj 1798 blev antaget som Rekrut i Trankebar, udgik s. A. med »Norge«, men hvis Skæbne iøvrigt er ukendt.

Foranledningen til denne Beretning om Berners Liv i Indien er nogle Notater, han har efterladt sig i en lille Oktavbog, indbunden i Hellæder, paa hvis Ryg man i Guldbogstaver læser »En Faders sidste Ord«. Heri beretter han om sin og Hustruens Slægt, desværre med Data, som ikke overalt staar for en Sammenligning med Kirkebøgerne, uden at ret omfattende Undersøgelser dog har bragt alle de rigtige Data for Dagens Lys.

Bogen ejes nu af Berners Sønnens Sønnensøn, Overretssagfører Jørgen Henrik Berner. Optegnelserne, som kun udgør ca. en Fjerdedel af hele Bogen, er muligvis nedskrevet straks efter den sidst indførte Begivenhed, muligvis meget senere, sandsynligst afbrudt af Berners Sygdom og Død.

Naar det siges, at Berners store Gæld ikke skyldes »Tab i Handel«, lyder det usandsynligt. Ufatteligt synes det, at han skulde have opnaaet Laan af saadanne Beløb, hvorom Talen er, uden Pant eller Kaution. Af Papirer, som var i Behold ved Boets Opførelse, fremgaar da ogsaa, at han har gjort Forretninger baade i København og Frederiksnagore.

Optegnelserne er præget af den Alvor, som Hustruens Sygdom og Adskillelsen fra Børnene naturligt maatte fremkalde. To Gange

i sit Liv maatte Berner følge 3 Rollinger til »Fædrelandsskibet«, overgive dem i fremmede Hænder og sige dem Farvel, som blev et Farvel for Livet. Naar hertil kommer den berettigede Frygt for en talrig Families Fremtidsudsigter, kunde man tænke sig, at Bogen er blevet pludselig afbrudt, og at Hensigten med en »Faders sidste Ord« har været noget mere omfattende, end Tilfældet blev.

Optegnelsernes Ortografi er i alt væsentligt bibeholdt i det følgende, medens Tegnsætningen er ændret.

SLÆGT REGISTER

over min Kones, og min Familie med ned stammende Børn født i Trankebar og i den kongelige danske Loge beliggende nær ved Hovedstaden Patna eller Asimabad, grænsende i Nord West til Kongeriget Bengalen.

Min Fader *Valentin Henrich Berner* er født paa Stædet Preetz i Slesvig d. 22. October 1687 og hensovet i Herren i April 1752 paa Høyden af Cap de Bona Esperance da værende med den Danske Kongelige Fregate Bornholm, som førtes af Capitain *Sivertsen*, i følge med Commandeur *Richard*, som commanderede Orlog Skibet Nellebladet; disse vare destinerede til Trankebar, de havde om Bord 300 Kongelige Tropper med dets behørig Artillerie og Officers. Expeditionen gik frugtesløs af; begge Skibene kom meget beskadigede hjem efter en Reise af 3 og et halvt Aar, de udgaaende forberørte Officerer med største Delen af Mandskabet døde paa begge Skibene, man troede, denne Expedition var bestemt til Bengalen for at erholde vore gamle Privilegier, der tabtes dér, ved at forlade Logen Danmarkdenga* i 1700 og nogle og tyve.

Min Moder *Christine Berner*, født *Christensen*, kom til Verden i Ranness d. 22. September Ao. 1703; hun var en kierlig Moder til en Datter og fem Sønner, hvor af jeg var det tredige, som kom til Verden d. 22. Julii 1735. De andre ere alle døde, de to første i deres spæde Alder, de tvende sidste i en modnere Alder, *Christian Frederich Berner* hviler paa Cap de Bona Esperance, *Johan Christopher Berner*, død nær ved Batavia i 1783 med Capitaine *Langøe*, *Hans Jørgen Berner*, død i Calcutta 1767.

Den gode Moder hensov i Herren i Aaret 1779 d. 18. April og liger begravet paa Nicolai Kirkegaard (se S. 218).

Min Kones Fader, *Christian Christiansøn Schow*, er født i Kiøbenhavn d. 20. September Ao. 1707, hensov i Herren d. 27. Februarii 1751.

---

* nu Balasore.

Min Kones Moder, *Ane Christine Schow*, er født i Kiøbenhavn den 11. November 1723. Hun har født til Verden trende Sønner og en Datter, nemlig *Peter Christiansen Schow* og *Christian Christiansøn Schow* med *Poul Johan Schow*, den mellemste Søn, nemlig *Christian Christianssen Schow*, er født d. 24. Augustii 1745, død i Norge 1761.

Maria Ulrica Schow er født den 4. Maii 1751 i Kiøbenhavn, ligeledes som hendes Brødere af forberørte Forældre, de ere begge i Live (se S. 218).

Jeg *Jørgen Henrich Berner* er født i Kiøbenhavn d. 22. Julii 1735, som før meldt indlod mig i et kierligt Ægteskab med Jomfrue *Maria Ulrica Schow* den 4. September 1772, vi blev viet af Provst *Hee* til Holmens Kirke, i Herr *Hans Kierrumgaards* (se S. 215) Huus, der efter forlod vi det kiere Land med det danske Asiatiske Compagniets Skib, kaldet *Cron Prints Frederich*, førendes af Capitain *Jesper With*, foresat vores Rei[se] til Indien den 26. November 1772, ankom til Trankebar efter en behagelig Reise d. 9. Junii 1773. Søndag Formiddag den 27. Junii samme Aar blev min Kone forløst med en Søn, denne blev døbt i Trankebar Søndag den 4. Julii i Zions Kirke og kaldet i Daaben *Christian Frederich [Berner]*. Faddere vare: General Gouverneur *Herman Abbestée* med Frue og øvrige Herrer i Conseilet, Jomfru *Hedemack* holdt Huen efter Brug og Skik.

Den 9. August 1773 forlod jeg Trankebar med Kone og Søn i Compagniets Skib, kaldet »Rigernes Ønske«, ført af Capitain *Hielte*, ankom til Bengalen og landede paa det Danske Colonie Frederichs Nagor den 26. November a. c., hvor jeg indtrædede som Over Kiøbmand, Pakhusforvalter og tredige Stemme i Raa-det der.

Den 29. December 1773 forlod jeg Frederichs Nagor med Messieurs *Lars Thomsen* og *Jens Wuldem* (se S. 205), begge Assistenten i Compagniets Tieneste, og fore sat min Reise til Patna, Hovedstaden i Provincien Bahar, for der at oprette en nye Loge til Compagniets Handel. Den 8. Februarii 1774 ankom jeg der til Stedet, og den 1. Maii samme Aar blev det kongelige Danske Flag heiset paa Logen med de sædvanlige Ceremonier.

Den 20. Julii 1774 blev min Kone forløst med en velskabt Datter om Formiddagen imellem Kl. 9 a 10; denne Onsdag er den lykkelige Dag og den Første Danske Fødte, som nogentid er hørt i denne Provintce af det Mongolske Rige, der er kommen til Verden; den 31. Julii om Søndagen blev dette Pige Barn hiemme døbt i Logen af Herr *Jens Wuldem* og kaldet i Daaben *Sophia Amalia* og holdt over Daaben af mig i Nærværelse af Assistent Herr *Poul John Schow* (se S. 205).

Patna Climate er meget kiøn og accorderer vel med de Euro-pæere, som opholder sig i denne Province.

Min Kone blev atter forløst med en Søn Tirsdag Aften imellem 9 a 10 slet den 16. Januarii 1776, som blev hiemme døbt Søndag den 28. Januarii a. c. af Herr Jens Wuldem med samme Ceremonier af Døbe Act og blev kaldet i Daaben *Peter Wilhelm*.

Det behagede atter den Store Gud at lade min Kone blive forløst med en Datter Onsdag Aften Kl. 9 slet den 6. Januarii 1777, som var Hellig tre Kongersdag, samme blev hiemme døbt med forrige Ceremonier af Døbe Act og forrettedes af Herr Jens Wuldem, Over Assistent i Compagniets Tieneste i nærværelse af Assistent Herr Poul Schow.

[Navnet har Berner forglemt at tilføje, det var: *Birgitha Cathrine*].

Løverdag den 16. Maii 1778 om formiddagen Kl. 10 slet blev min Kone forløst med en Søn, som blev kaldet i Daaben *Poul Johan*; han er hiemme døbt i Den Danske Loge som hans forbedrte Søskende med samme Ceremonier af Døbe Act.

Anno 1779 den 30. November om Aftenen i mellem 9 og 10 blev min Kone forløst med en Datter, samme blev kaldt i Daaben *Cicilia Louise*. Denne Døbe Act med Ceremonier er bleven forretted i Den Danske Loge her i forhold med hendes forrige Sødskende.

Den gode Moder havde en god Fødsel, men nogle Dage derefter faldt hun i en ubehagelig Sygdom, som var næsten in Curable, nemlig Mund Krampe, som vedvarede med en tillukked Mund i 31 Dage; den eneste Substan[s], hun nød, var destillered Hønsø Buljong, som, ved Tænders Tab for at indsue den der, blev hielpe midled til hendes Ophold; ved disse gode Lægers Hielp blev hun nogenledes Restituert til hendes forrige Helsen i en Tid af 5 a 6 Maaneder, dog var hun stædse svagelig for en lang Tid og manglede sine forrige Kræfter.

Den 26. December 1780 forlod jeg Patna med mine trende ældste Børn, nemlig Christian Frederich, Peter Wilhelm og Sophia Amalia Berner, ankom til Frederichsnagor den 14. Januarii 1781, hvorfra jeg igien ledsagede dem need til Ingelii Reede, hvor det particulare Skib Kiøbenhavn laa seilfærdig, førendes af Capitain *Krøier*; den 3. Februarii a. c. kom vi alle ombord med Capitainen; den 4. hujus om Morgen, da Skibet var under Seil, toeg jeg en venlig afskeed med de trende kiære Børn, ønskede dem ei alleene en Lykkelig Reise, men sagde dem, at deres forestaaende Reise var bestemt til Fædrene Landet for der at nyde den Opdragelse, som Indien med alt dens forrige Rigdomme ei kunne forskaffe dem, min Velsignelse med gode Formaninger, som jeg gav dem, være deres Veiviiser.

Mandag Morgen den 26. Martii 1781 blev min Kone forløst med en Søn, som blev døbt den 1ste April og kaldet i Daaben *Jørgen Henrich*; denne hiemme Døbelse skete uden nogen Cereemonier, fordi Barnet fik Slag og Convolutioner, som vedvarede til den 2den April om Morgenen, da det behage(de) Gud at henkalde ham til det Himmelske Bolig, saa han ei opnaaede en fuld Alder af 8te Dage. Om Eftermiddagen samme Dag blev han henført til sit Hviilested paa Kirkegaarden i Hans Majestæts Loge; hans Gravsted lod jeg ziire med et prægtigt Monument; paa Pedestalet er en Steen Tavle med hans Navn og Alder.

Moderen faldt udi en heftig Sygdom efter hans Død, som vedvarede over Aar og Dag; hun mistede Følelse i alle hendes Lemmer, blev aldeles Lam i hendes ganske Leggeme, hendes Hu-kommelse af Sandser var alt, hvad var tilbage; i disse bedrøvelige Omstændigheder søgte jeg alle Lægere, men intet var at haabe. De fornemste Doctere raadte mig at lade hende gaa paa Revieret for at søge Midel paa Calcutta ved Bade med mere; dette sadt jeg i Værk i Augustii Maaned 1781, og needsendte hende med hendes Broder P: Schow; ved hendes Ankomst paa Frederichsnagor var Huus og alleting færdig, nu begynte strax Doctor Smith (se S. 218), en berømt Doctor af de Evangeliske Brødre, at bruge alle mulige Bade, spanske Fluere med mere; Doctor *James Keer*, en stoer Engelsk berømt Docter, som conjungerede sig med Doctor Smith, befandt, at det var nødvendig at bruge Electricier Machinen; dette Middel blev brugt for 3 a 4 Maaneder, hvorved ei alleene Kræfterne tiltog, men end og Circulationen af Blodet i alle Nerverne begynte at formere sig i alle de Legemlige Dee, som tilforn syntes at være fortæret, og de[t] vissne Legeme tilkiende gav Naturlige Væsker.

Efter saa god en Forbædring begav hun sig paa Reisen op til Patna under Opsigt af Docter Smith og Docter *Warman* i Følgeskab med hendes Broder; efter Maanedes Reise paa Revieret fik jeg den glædelige Tidende, at hun var nær ved Monghere, 25 Danske Miil fra Patna.

Jeg begav mig strax her fra Logen need af Revieret med Fartøjet »Det Gode Haab« og tog med mig Poul Johan og Cicilia Lovise for at omarme den, Vi saa høyt Elskede; efter en need Reise af 26 Timer opnaaede Vi Vores samtlige Ønske. Jeg omfavnede en Kierlig Kone, de kiere Smaa en Øm Moder, med Forundring ansaa vi hverandre, Jeg med en underlig Glæde at see en Ægtefælle at gaae og staa uden Hielp af Stok og Krygger, de Smaa at komme i en Moders Skiød, som alt Haab havde berøvet dem ved Hendes smertefulde Bortgang; her blev al Kierligheds Glæde foreenede, — og efter 4re Dages fortløb ankom vi til vores Hiem i

den Kongelige Danske Loge paa Patna, med alle vore Ønsker opfyldt, vore Venner og Bekiendere til en overmaade stoer Glæde.

Anno 1783 d. 20. Martii behagede den Stoere Skaber at henkalde vores kiere Datter Birgitha Cathrine Berner fra det Jordiske til Evigheden; hun døde i smaa Kopperne; hendes Broder Poul Johan og C. Lovisa var meget befængede med denne giftige Sygdom; de kom derfra, omendskiøndt faren var stoer; hun blev henlagt paa hendes Hviile Stæd samme Dag paa Kirkegaarden i den Kongelige Loge. Derefter lod Jeg et meget Ziirlig Monument oprette over hende ved Siiden af hendes Broder.

Torsdag den 8. Julii Ao. 1784 behagede den Stoere Gud at Velsigne Os igien med en Søn.

Den 20. Augustii 1784 blev denne døbt og kaldet i Daaben efter mig *Jørgen Henrich*; Døbe Acten forrettede jeg selv. Vor kierlige Moder holdt ham over Daaben, hans Søster Cecilia Lovise holdt Huen. Fadderne vare Herr Doctor C. Warmann og Over Assistent Herr Poul Schow.

Anno 1786 den 4. Junii Søndag eller Pinse Dag, om Eftermiddagen i mellem to og tre slet blev min Kone forløst med en Søn. Den 23. Julii a. c. om Søndagen blev samme hiemme døbt med de sædvanlige Ceremonier i Den Danske Loge og blev kaldt *Carl Ferdinand*. Forretningen af Døbe Acten skeede af mig; Moderen holdt ham over Daaben; Cicilia Lovise Berner holdt Huen; Fadderne vare Herr *Christopher Hanson* (se S. 205), kongelig Copist, og Herr Poul Schow, Over Assistent i Compagniets Tieneste.

Anno 1787 den 25. November om Morgenen Kl. 3, en Søndag, blev min Kone forløst med en Datter. Da Barnet befandt sig vel, blev Døbe Acten opsadt, deels for der ingen Danske var i Patna, men den 18. Martii 1788 Inviterede jeg nogle Engelske, hvor da Døbe Acten gik for sig. Herr Christopher Hanson, kongelig Copist døbte dette Pige Barn, som blev opkaldt efter hendes Moder: *Maria Ulrica*. Madam *Ham* holdt hende over Daaben, Jomfru *Ewans* holdt Huen, Herr *Johan Ham* var een Fadder; dog skeede Forretningen i Overværrelse af den Franske Cheff Mons. *Sanon*, Fader og Moder, Sødskende o. s. v.

Anno 1788 den December forlod Poul Johan Berner, Cicilia Lovise Berner med Jørgen Henrich Berner Patna og ankom Jule Dag paa Cossimbazar; der opholdt de [sig] to Dage, spiste Middagsmad hos den Franske Cheff, Monsieur *Buzarath*, supperede med Oberst *Knudsson* (se S. 218) og forblev hos ham den 26. Decbr. Den 27. om Morgenen gik Vi need af Landet og ankom den 2den Januar 1789 paa Frederichsnagor, her opholdt vi Os indtil den 16. h. a.. Kopperne begyndte stærk at grassere, hvorfor jeg resolverede at forlade Revieret for Frygt, at Jørgen

Henrich skulde faa Kopperne. Den 19. Januarii om Morgenen kom Jeg ombord paa Compagniets Skib »Castellet Dansborg« førendes af Capitain *Kirksteen*. Efter [at] Børnenes tøy, alt, hvad de havde med, var ombord, forblev Jeg der endnu til den 27de, da jeg om Aftenen Kl. 10 tog en Venlig Afskeed med dem ei alleene Ønskede Dem en Lykkelig hiem Reise, men end og meddeelte Dem min Faderlige Velsignelse.

Under Krigen mellem England, Frankrig og Spanien i Midten af det 18^e Aarhundrede, begærede det Danske Asiatiske Compagni Beskyttelse for sine Skibe til Indien, samt Hjælp til at hævde og udvide det danske Territorium omkring Trankebar. Til at bestride denne Opgave udsendtes d. 1. December 1751 Orlogsskibet »Nellebladet«, Kommandør-Kaptain *J. H. Rickers* og Fregatten »Bornholm«, Kaptain *G. Sivers*, med 350 Mand Tropper ombord. Berners Beskrivelse af dette Togt, hvor hans Fader allerede døde paa Udrejsen i April 1752, er i det væsentlige rigtig, bortset fra Togtets Varighed, som ikke var tre et halvt, men to et halvt Aar.¹

I samme Aar og samme Maaned som Faderen udgik den 16 aarige Jørgen Henrik Berner med Skibet »Wilhelmine Caroline«, Kaptajn *Rønne*, paa en Langfart, som varede i godt 20 Aar, idet han først Pinsedag den 7. Juni 1772 igen satte sine Fødder paa Danmarks Jord.²

Om denne Tid af hans Liv vides meget lidt. Det kan ses, at han opholdt sig paa Nikobarerne — »jeg kender hver Plet i Landet siden mit 20^e Aar« — og i Indien har han været i »engelske Købmænds Tieneste, baade ved Negotien og Navigationen, saaledes at han forstaar de i Landet brugende Sprog«. I Aaret 1770 er han paa Øen Mauritius. »Som en Erkendtlighed for den Tieneste, jeg udviste vort Asiatiske Compagnie ved i Aaret 1770 at bielægge den formedelst Trætte imellem Skibet »Cronprintzen«s Supercargo, *d'Armand*, og det franske Gouvernement paa Mauritien, at skaffe Skibet fri og Tilladelse at fortsætte Rejsen til Trankebar, at gaa did tilbage med samme for at oplyse det danske Gouvernement om *d'Armand's* Bedrageri, at underholde mig for egen Regning paa alle Mellemrejser og endelig til Danmark, hvor ogsaa mit Vidnedsbyrd fordredes, — som en Belønning for dette tilbød Directionen mig et Embede i deres Indien.«³

Dette Skib, »Cronprintzen af Danmark«, Kaptain *Jesper With*, afsejlede 9. Maj 1770 fra København, ankom 23. Februar 1771 til Mauritius, hvor der gentagne Gange var Spektakler med Mandskabet. Franskmandene fandt Skibet mistænkeligt og belagde det med Arrest d. 20. Marts, da det blev besat med 12 Officerer og

200 Mand. Atter frigivet kom det 18. Juli s. A. til Trankebar, hvorfra det afgik i Oktober og hjemkom — som anført — Pinse-dag 1772.⁴

Just dette Aar fik Kompagniet sin nye Oktroj paa 20 Aar og sin nye Direktion (*C. A. Fabritius — John Brown — G. Elphinston — P. Hoppe — Niels Ryberg — Fr. de Coninck — Wm. Hal-ling*). Paa en af dette Aars 6 stormende Generalforsamlinger, den første under den nye initiativrige Direktion, d. 12. Oktober 1772, vedtoges at udruste 3 Skibe til Kina og Ostindien, det nybyggede »Printz Friderich«, »Dronning Sophia Magdalene« og »Rigernes Ønske« med Ladninger af henholdsvis 300,000, 200,000 og 66,000 Rigsdaler i Kontanter og Varer. Paa denne Generalforsamling antoges ogsaa Berner, »og som Factoriet paa Frederiksnagore rekvirerer endnu et Par Assistenters saa proponeres ligeledes til Pakhusforvalter og 3die Stemme i Raadet Monsieur Jørgen Berner, som vi har faaet Kundskab om dertil at være meget duelig«.⁵

Den 22. s. M. indfandt han sig efter Ordre for den høje Direktions Øjne i Kompagniets Hus paa Christianshavn for at aflægge sine Betænkninger, hvorved han fandt Anledning til at henvende Interessen paa en Loge i Patna. Han ønsker to a tre Assistenters til sin Hjælp og anbefaler at afsende en rigelig Forsyning af Vin, hvorfor Direktionen resolverer at forøge det ordinære Kvantum til 10,000 Fl. rød og 10,000 Fl. hvid Vin, »ifald *Bolte* (se S. 218) er istand til at forskaffe den i behørig Tid«. For sig selv søger han et Forskud af 1,000 Rupier, men opnaar kun 6 Maaneders Gage, d. v. s. 200 Rdlr., som var lige med 300 Arcat Rupier.⁶ Foruden den faste Gage 400 Rdlr. garanteredes ham ved en skriftlig Instruks nogle Beneficia, saasom 10 % paa visse Betingelser, Diætpenge for sig og Assistenters paa Rejser op i Landet, og endelig bevilgedes ham en af de to Assistenters Lars Thomsen eller Jens Wuldem, hver med 24 Rdlr. maanedlig Gage, hvortil Berner for egen Regning føjede sin Svoger, den 27 aarige Poul Schow.

Kl. 3½ d. 24. November 1772 gaar Berner ombord med sin Hustru og de tre Assistenters i Skibet »Printz Friedrich«, paa dets Jomfrurejse til Kina. Ombord træffer de Kaptain *Lasbom* og hans Søsterdatter, Jomfru *Hedemark*, Supercargo *Mouritzen*, Skibspræsten *Chr. Fr. Høyer* (se S. 218), Obermesteren (Lægen) *Niels Bork* (s. S. 218) m. fl. Den 27. November lettes Ankeret, nord om Skotland naas de Canariske Øer d. 4. Januar, og den 25. Marts ankommer man til Tafel Bay. Uden Uheld naas Trankebar d. 9. Juni 1773.⁷

Da Skibet er bestemt for Kina, gaar Berner med Følge fra Borde her for at vente paa Skibslejlighed til Bengalen. Da Tiden

trækker ud, og Pengene slipper op, maa Berner søge »Subsistance« hos Gouvernementet.⁸

Under dette Ophold kommer det første Barn til Verden og døbes i Zions Kirke. Endelig ankommer d. 7. Juli »Rigernes Ønske«, Kapt. *Hielte*, som afgik fra København d. 21. Decbr. medhavende 17 Passagerer. Det fortsætter sin Rejse til Bengalen d. 9. August, og den 25. s. M. Kl. 5 Eftm. ankommer Familien Berner i Følge med de tre Assistenten, den nysudnævnte Leder af Logen Frederiksnagore, *Andreas Hiernøe** med Hustru, Kaptain Lasbom, Jomfru Hedemark, Mad. *Lorentzen* (se S. 218) med tre Børn og Assistent *Lycke* (se S. 218). Dagen efter Ankomsten traadte de to nye Medlemmer af Raadet, Hiernøe og Berner i Funktion, idet den første afløste Fix som Chef. Anden Stemme var *Christian Fibiger Juul.***

Trods det »meget stoere Huus«, som nylig var bygget til Chefen, var der ingen Plads for Berners. Hans første Beklagelser til Direktionen er, at han skal give 300 Rupier maanedlig for et Hus med 3 Aars Leje forud, »ligesom hos de Franske«, — noget, som forbød sig selv for Berners Vedkommende, men som forøvrigt ingen praktisk Betydning fik, da han meget hurtigt fik udset sig et Hus i Patna, som kunde egne sig til det givne Formaal, thi allerede i sit Brev af 25. December 1773 til Direktionen fortæller han om Købet.

Medens Frederiksnagore ligger 32 danske Mil oppe ad Hugli-floden — Ganges' Hovedudløb — er der atter ad Floden 70 Mil til Patna, dengang en uhyggelig og farlig Transport gennem Egne, hvor »Royale Tigere« og andre Udyr havde deres Hjem. I Byen Patna (Sanskrit: By) købte Raadet den 7. December 1773 et 12 Aar gammelt Hus, bygget i sin Tid af en »particulair Købmand« ved Navn *John Conser* for 6000 Sicca Rupier. Det ejedes nu af *Ar. Ahmutty* og laa ved »Revieret«, d. v. s. umiddelbart ved Floden, bygget af Sten med 5 gode Værelser, Køkken, Veranda og Have. Formuren var af Sten, Bagmuren derimod af Ler, og til Huset hørte et stenvuret Pakhus. Kvitteringen for Købesummen lyder saaledes: »Received from the Danish Company Six thousand Sicca Rupees for a Dweling house, Godown (Pakhus), Coock-room and Garden, which I have thus soled, beeing my property in full of all Demands, lying near the East Gate of Patna, commonly called Noon Gola this 7th day of December 1773. Ar. Ahmutty.«⁹

Den 17. December 1773 startede Assistent Thomsen den første Expedition fra Frederiksnagore med 18 smaa Fartøjer, lastet med

* Se Persh. Tidsskr. 10. III. S. 6.

** Se Persh. Tidsskr. 10. III. S. 4.

Jern, Vin, Genever, fransk Brændevin, Tougværk, Saffiansskind, Linolie, Mønnie, Ankere etc. fra »Rigernes Ønske« og den 31. December fulgte Berner og Wuldem efter. Den 10. Februar 1774 ankom de til Patna, hvor Dannebrog samme Dag for første Gang gik til Tops. Umiddelbart efter meddelte Berner Englænderne, Franskmændene og Hollænderne der paa Stedet, at Danmark havde taget sin Loge i Besiddelse.¹⁰

Englændernes Anerkendelse af dette Faktum var »ei meget behageligt«, uden at de just lagde Berner Hindringer i Vejen. Danmarks Ret til at handle der paa Stedet var ogsaa soleklar i Henhold til den Paravannah (Koncession), som Asiatisk Kompagni i 1755 formedelst 50,000 Rupier havde erhvervet af Naboben i Bengalen med Ret til at anlægge Handelsloger i Rigerne Bengalen, Behar og Orissa (Frederiksnagore laa i Bengalen, Patna i Behar).

Det var nu imidlertid ikke saa meget paa Salget af europæiske Varer i Patna som paa Opkøbet af Egnens indiske Varer, at Direktionen havde tænkt, da Berner sendtes dertil. Til dette Formaal maatte ikke anvendes over 40 til 50.000 Rupier, en Sum, som viste sig altfor lille, og som gav Anledning til uendeligt Vrøvl og Vanskeligheder, navnlig da Raadet i Frederiksnagore sjældent sørgede for, at den var Berner ihænde, naar han skulde bruge den. De tre Hovedartikler, som Egnen frembragte, var: Lærredsvarer, Salpeter og Opium.

Opkøbet af Lærredsvarer fandt Sted ved en betroet og kyndig Indfødt, »Gomastahen«, som, forsynet med Kapital af Kompagniet, og ledsaget af sine Hjælpere, »Dallal«, besøger de vidstrakte Markeder, hvortil Lærredsvæverne bringer deres forarbejdede Varer.

Gomastahen lader derefter de specielt uddannede Vaskermænd i Regntiden udvaske Lærredet, en Proces, som fordrer største Agtpaagivenhed, og hvoraf Stoffets Værdi som Handelsvare afhænger. Til Slut besøger han Lærredet indsamlet og pakket i Baller paa 13—16 Kubikfod, og endelig forsendt pr. Baad eller Okseryg til Kompagniets Udskibningshavn. Hver Landsdel fremstiller sin Kvalitet som f. Eks. Armoisiner, Baftas, Siapra Romals, Pano Comprido, Salempuris, Pano Camis etc. etc., men forøvrigt skete der tit Falsknerier med Brug af Navne for anerkendte Stoffer som Etikette paa anden og tredje Klasses Varer. Der nævnes 100 Rupier som Pris for en ekstra fin Vare, men hvorvidt dette betyder pr. Balle eller pr. Stykke oplyses ikke.¹¹

Englænderne, Landets virkelige Overherrer, havde erhvervet sig Eneretten til Handel med Salpeter og Opium og dikterede suverænt, hvormegget saavel Franskmænd, Hollændere, som Danskere maatte købe deraf til Indkøbspris, der var 3½ Sonnat Rupier pr. Maund (1 Maund er ca. 70 danske Pund), medens Pri-

sen i det frie Marked laa mellem 4 og 6 Rup. Der var oprindelig tilstaaet Danskerne 8000 Maund, dette blev i 1781 forhøjet til 16.000, men gik i 1787 atter ned til 12.000 M. Da Englænderne i 1782, og senere 1792 paa Grund af Krigen, ganske forbød Udførsel af Salpeter, lod de dog Kompagniet beholde sit Limitum. For de particulære Redere var dette Forbud ikke blot et Penge-tab, men, da Salpeteren altid brugtes som Underlast i Skibene, tillige en Vanskelighed, som daarligt kunde overvindes. En Salpeterlast paa 3 a 400.000, ja selv 500.000 Pund var ikke ualmindelig.

Det tog som Regel godt og vel 3 Uger for en Salpeterflaade at naa fra Patna til Frederiksnagore. Der skulde baade tages Hensyn til Regntiden og til det hjemgaaende Skibs Afgang, da Salpeteren svandt ved at ligge. I Sække, som hver indeholdt 2 Maund, indladedes den i Patna og under Førerskab af en Assistent, hver Baad styret af en »Mangie«, gik det nu nedover, naar da ikke den engelske Armé havde beslaglagt Baadene, hvad ofte skete, eller disse sank undervejs. Assurance kunde ikke tegnes paa disse farlige Transporter, og naar derfor Salpeterhandelen paa Patna omsider aftog eller ophørte, skyldes det tildels dette Forhold. Allerede i 1787 tillod Englænderne Kompagniet af denne Grund at aftage det limiterede Kvantum i Calcutta.¹² Siden Fix' »Uheld« i 1786 med det falske Søpas blev ogsaa Opium'en modtaget der.¹³

Handelen med dette betydende Produkt — det, som Direktionen i 1758 uden videre sendte tilbage, »da det ingen Espèce er for os her paa Stedet«¹⁴ — var efterhaanden blevet meget eftertragtet, da det gav en glimrende Fortjeneste.

Den købtes i Kister paa 2 Maunds for den meget variable Pris af 3—500 Rup. pr. Kiste, og Kompagniets tilstaaede Kvantum 200 Kister om Aaret gav ofte en Fortjeneste af 40—50,000 Rup.

Den ulykkelige Trang til at ville hævde sig og gøre sig gældende, som herskede overalt i vore Kolonier, gjorde ogsaa Forholdet mellem Berner og hans »Superieures« i Frederiksnagore spændt og — navnlig for Berner — utaaaleligt. Hans Skrivelser til Direktionen, hvori han stedse tager Æren for den heldige Overenskomst med Englænderne om Salpeter, blev kraftigt imødegaaet, baade af Raadet (*Ole Bie*)* og Factoriet (Fix),** et af de faa Punkter, hvori disse Herrer var enige, uden at de dog undte hinanden Æren.¹⁵

Men allerede Hiernøe, Berners første »Superieur« i Frederiks-

* Se Persh. Tidsskr. 10. III. S. 5.

** ssts. S. 1 ff.

magore, havde givet daarlige Efterretninger om ham. Direktionen beklager i sit Brev af 24. November 1773 til Gouvernementet i Trankebar, hvis den har taget fejl i at udsende Berner, »som efter de modtagne Oplysninger ikke synes at svare til Forventningerne«, og overlader til Gouvernementet at bestemme. Direktionen blev dog snart formildet, da de første Lærredsvarer fra Patna ankom til København og der solgtes med 70 % Fortjeneste. Nu stillede den store Forventninger og fordoblede Kapitalen til Indkøb — uden dog at foretage sig noget effektivt i denne Henseende —, det blev aldrig gennemført.

Da Berner højste Flaget paa Logen, døbte han den »Christians Ønske« i Analogi med Frederiksmagore (Frederiks By), men dette faldt ikke i Gouvernementets Smag. Gouvernør David Brown beordrede ham, til hans store Fortrydelse, at forandre det til »Det Danske Factori i Patna«.

Berner havde straks tilbygget Huset to Kamre, vel sagtens for de to Assisterter, Thomsen og Wuldem, som han stadig maatte bespise ved sit Bord, da de ikke kunde leve af deres Gage. Længden af Grunden indenfor Murene var 456 Fod lang og 261 Fod bred. Huset var 54×26 Fod, Verandaens Længde til Revieret 81×13 Fod, Sahlen 21×17 Fod, Kamrene 20×13 Fod, Højden i Værelserne eksklusive 9 Tommer tykke Bjælker, 12 Fod 4 Tommer etc. etc. Der var »gibside Vægge med Gesimtser og Stokkatur Arbeyde«. Trappen til Byen var 17 Fod bred for oven, 23 Fod for neden, 10 Trin høj. Dobbelte Døre overalt og engelske Laase, i det ene Kammer en Kamin. Pakhuset med sine 4 Fod tykke Mure var 45×18 Fod og Loftet midt i 9 Fod 3 Tommer.

Som tidligere anført var Bagmuren af Ler og kostede aarlig store Beløb i Reparationer, hvorfor Berner rev den ned og i Stedet opførte en Stenmur 765 Fod lang, $3\frac{1}{2}$ Fod tyk i Fundamentet og 19 Fod høj »uniform med den gamle«. Den kostede 5082 Sicca Rupier i Penge, — men meget mere i Sorg og Skuffelser, thi Berner fik aldrig disse Penge refunderet, trods idelige Anmodninger til Gouvernement og Direktion.¹⁶

Imidlertid var Meddelelsen om Koloniens Overgang til Kronen den 21. August 1778 naaet til Frederiksmagore, hvor den var med til at skabe de forviklede Forhold, som er skildret i Biografien om Joh. Leonh. Fix.* Interims-Gouvernementet gratulerede i sin Skrivelse af 8. Oktober s. A. Berner til hans Udnævnelse til Kongelig Resident fra 1ste Oktober 1778.

Kort forinden havde han faaet sin Gage fordoblet til 800 Rdlr.,¹⁷ foruden at alle Udtalelser i samtidige Breve gaar ud paa at anerkende hans Virksomhed og fremhæve Kompagniets Udbytte

* Persh. Tidsskr. 10. III. S. 1 ff.

af Handelen der, idet der dog samtidig ankes over hans for store Omkostninger. »Berners er velanset og udfylder Posten godt i Patna«, skriver Bie til Gouvernementet d. 16. Janr. 1777, medens Factoriet i Trankebar d. 8. Novbr. 1778 skriver: »Factorerne (i Frederiksnagore) paalægges altid at lytte til Hr. Berners Forestillinger, da vi ey kand andet end spore, at samme er til Compagniets største Fordeel«. ¹⁸

Som kongelig Resident begyndte Berner nu at forbedre og forøge den kongelige Loge, hvorom han beretter saaledes: ¹⁹

»Næsten ligesaa megen Grund, som nu tilhører Hans Majestæt, eier jeg udenfor Logens Muure, tæt op til samme; deraf har jeg (af Erkiendtlighed mod Dr. Smith, en af Brødre Secten, som helbredte min Kone i en haard Sygdom) givet de evangeliske Brødre en Hauge med et smukt Huus. ²⁰ Foruden dette Stykke er her endnu en meget større og betydeligere Grundstrækning, samt en 78 Foed bred og 370 Foed lang Gade, hvilket alt er indesluttet med en Leermur og Stakkit, Porte, som tillukkes om Nætterne, og herved frier os fra adskillige Uenigheder med Landets Indfødte. Fremdeles har jeg tilkiøbt mig over 2000 Quadrat Foed Grund lige for Logens stoere Steen Port, samt paa dens østre og vestre Side anlagt 2de Gader af 25 Foeds Bredde, alt til at forebygge at ingen kunde opreise Hytter eller Gollows ved Logens Muur. Da jeg nu saaledes med den Glæde en ærekiær Dansk føler i at hædre sin Konge, har forbedret den Kgl. Loge og ved den engelske Chefs, Mr. *Saggs* Hielp og Autorité i Aaret 1778 er bleven tilladt at anlægge en Kiørevei, en Fierding Dansk Miil i Strækning fra Logen til Byens Port, der forhen var næppe saa breed, men vel saa vellugtende som Didrick Bartskiærs eller Nellike Gangen i Kiøbenhavn, hvilket kostede mig 1600 Rup. og er en Fordeel etc. etc. — — »saa er det jeg herved har den Ære at tilkiendegive det kgl. Gouvernement, at al den Grund, som jeg eier uden for Logen, skal af mig være skiænket og givet til samme, naar jeg herfra forflyttes til et bedre Embede i Majestættens Tieneste, dog med det Vilkaar, at den bliver henlagt som evig Eiendom til Logen.....«

Dog ikke nok hermed. I samme Skrivelse Paragraf 12 hedder det:

»Nu vil jeg kortelig tilføje de fornødne Ting, jeg har opbygget for min egen Regning i Hs. Majestæts Loge, siden jeg havde den Ære at være udnævnt til kongelig Resident:

Et Begravelsessted under Logens Muure, som behageligst vil ses paa Grundtegningen under Litra K. ²¹ Forsiden til Revieret er Ziiret med et Gitterværk og ditto Port med Packamuurede Steen Pillarer. Dets heele Bredde er 70 Foed, koster mig 1432 Sicca Rup.. Steenmuuren til den sydlige Side 70 Foed, til den vestlige 68 ditto. Her ligger begravet Ober Assistent *Lars Thomsen* (død 1774) og tvende af mine Børn og en Slavinde; de 3de første har smukke Monumenter. Jeg har aldrig kunnet beqvemme mig til som Chef for den Danske Nation at udbede mig den Gunst af de Engelske eller Hollandske at begrave vore Døde hos dem, og i den Romersk Catholske Kirke tillades det ikke. Vi have en Loge, saa er det rimeligt, vi maa have det fornødne i Lighed med de Fremmede Nationer. Jeg seer ingen Forflyttelse for mig hverken i det kgl. Departement eller Compagniets, kan jeg da ikke forvente, at dette ogsaa bliver mit Hviile Sted for min lange Tieneste.

2. En steen-muuret Vei fra Hoved Bygningen til Revier Kanten og en »Chassuta« (Dam?), koster 677 Sicca Rup.

3. Et Slæbested ved Vandet (Maalene angivet) til at transportere Godset op og ned. Ved dettes Side en Trappe med 24 Trin. Det lukkes ved 2de halve Porte med Skydebom. Paa Porten er 150 Pund Jern i Hængsler og Nagler. Porten lukkes hver Aften. Koster 3630 S. R.

4. En Vei fra Hovedbygningen til Appartementet 66 Foed lang med en zirlig Trappe af 8 Trin. Dette var nødvendigt af Hensyn til Slanger og andet Utøj. Koster 383 S. R.

5. Op til Logens faste Muur bygget 3 Værelser og en Veranda med Buegange. Sahlen 20 Foed lang, 13 F. breed. Disse Værelser har jeg opbygget for en Doctor. Koster 1216 S. R.

6. Yderligere 3 Kamre paa den anden Side op til Muuren med en 34 Fod lang Veranda. Det ene Kammer bruges til det sorte Hul eller Arrest, det andet for mere skikkelige Folk i Arrest, det 3die til at bevare Flag, Ammunition, Tougværk etc. Koster 813 S. R.

7. Har jeg ladet Portens Indgang bedække med Argamass. Porten er 25 Foed lang og 17 F. breed, brolagt med Kamp- og Muursten. Paa den ene Side er et »Corps de Gardes« til Sipojerne (indfødte Soldater), paa den anden Side et til Compagniets Pioner (Dørvogtere), Klokkeslagerne etc., hvert af disse Corps de Garder er 23 × 9 Foed og 8 Foed høj. Koster 1133 S. R.

8. Material Huse af Steenmuur, ligeledes op ad Logens faste Muur indrettet til Vogn Remiser (40 × 19 F.), Tømmerlager og Værksteder for Tømmermænd og Smede. Koster 1432 S. R.

9. Pakhus af Steenmuur med Tegltag 38 × 20 F. Koster 375 S. R.«

Ialt har Berner af egen Lomme anvendt over 11.000 Rup. paa disse Bygninger, og Logen var til Dato (22. Decbr. 1785), inklusive Grund, ordinære og extraordinære Udgifter bogført for 46.000 Rup.²²

Jorden havde han opkøbt i smaa Parceller uden egentlige Skøder, ligefra 33 til over 400 Rup. I de oversatte Købsdokumenter kaldes Berner snart Birunel, snart Birunihr, saaledes som Navnet vel har lydt i de fremmede Øren. Der er kun optaget Vidner paa Handelen, og disse Vidner beskrives omtrent alle ens, f. Ex. »benævnte Fuldmægtig, *Seia Kobal* er af Hvede-Farve, bred Pande, smaa Øjenbryn, høj Næse, sort Skiæg og Knæbelsbart, noget koparred i Ansigtet, (det var fælles for dem alle), Huller paa begge Øre-Lapper, høj af Væxt og omtrent 28 Aar gammel)«.²³

Til at bestride de daglige Forretninger inden- og udendørs havde Berner forlangt:

En Sircar (Indfødt, som fører Forretningen), en persiansk Skriver, en Havildahr (Befalingsmand over Sipojerne), 12 Sipojer, 2 Chubdahrer (Dørvogtere), 4 Harcarer (?), 2 Pioner (Politibetjente), 4 Culier til Pakhuset, 4 Mallier (?), en Portner, 2 Kaste-Bass og en Mand til at bringe Vand, ialt et maanedligt Gagebudget af 178 Rup., men ogsaa her stødte han paa Modstand fra sine Overordnedes Side.²⁴ Ikke desmindre anskaffede han de Betjente, han mente at have Brug for, hvorved han fik et aarligt Gagebudget paa 873 Arcat Rup. Dette var i 1778; efterhaanden var denne Flok bleven til en lille Hær, hvorom senere.

Inden Døre havde Berner sine to fortrolige Medarbejdere, Jens Wuldem og Svogeren Poul Schouw.

Jens Wuldem, født 18. Juli 1749 i København, var allerede en vidtberejst Mand, da han 23 Aar gammel drog ud i Følge med Berner. 12 Aar gammel kom han til Guinea og derfra til Vestindien med Slaver, derefter 17 Aar gammel som Supercargo til Kina, og endnu paa til Kinatogter inden sin Afrejse til Patna. Udnævnt til 1ste Assistent ved Factoriet i Frederiksnagore i 1781 forlader han for stedse Patna, besøger København i 1784/85 og gifter sig der med Jomfru *Anna Giessing*, med hvem han i 1786 vender tilbage til Frederiksnagore (hvor hun døde i 1793). Efter *Scavenius'* Hjemrejse i 1792 blev han 1ste Factor i Frederiksnagore, vendte hjem i 1797, giftede sig paany i 1811 med sin Husholderske Madam *Clausen* og døde 5. Novbr. 1813 »svækket paa Helbredet af Bombardementet i 1807, da han havde søgt Skjul i Proviantgaardens Kælder, og paa Nerverne ved Landets Pengevæsen.«²⁵

Berner omtaler ham altid meget rosende og anbefaler ham uegennyttigt til Avancement.

Poul Schow, Berners Svoger, forblev i Patna til 1789, da han udnævntes til 1ste Assistent ved Factoriet i Frederiksnagore, blev 2den Factor i 1792 og 1ste Factor i 1802, hjemgik i 1807 og døde kort efter Ankomsten til København, d. 20. Februar 1808. Han giftede sig i Frederiksnagore i Begyndelsen af 1790'erne med *Cicilie Marie Bagge* (1765—1848), som var udkommen til Indien i 1788 som Ole Bie's Husholderske, og med hvem hun havde en Søn *Christian Bie* (1788—1802). Dette Barn gav i 1796 Anledning til en voldsom Strid mellem Ole Bie og Fru Schow, som begge vilde opdrage det.

Sagen blev først paadømt ved Bytinget i Frederiksnagore d. 4. April 1796, hvor saavel Fru Schow, for Overfald paa Stedets Chef, Ole Bie, blev idømt 4000 Rdlr. i Bøde, som hendes Mandatarius i Ægtemandens Fraværelse, den unge nybagte Jurist, Peter Wilhelm Berner, Berners Søn lige ankommen fra København, fik samme Bøde. Denne Dom blev dog ganske omstødt ved Overretten i Trankebar d. 14. Decbr. s. A., hvor Bøderne blev strøgne, Krigsraad *Koefoed* (se S. 218) derimod (Bytingsdommeren) dømt til at betale 20 Rdlr. i Bøde og Appellationens Omkostninger med 100 Rdlr. Om Barnets fremtidige Opholdssted oplyses intet i Dommen.²⁶

Schow var under Okkupationen i 1801/02 istand til at laane Raadet 15.000 Rup., skænkede 2 Sølvlysestager til 1100 Rupiers Værdi til den nye Kirke i Frederiksnagore i 1805 og vendte hjem som en velhavende Mand. Hans Enke giftede sig i 1813 med Lægen, Etatsraad, Professor *H. C. Schumacher* (1757—1830).

Den tredje Person, som stod Berner nær, var *Christopher Han-*

son. Han er født 19. Februar 1761 (dbt. 18. Maj i Holmens K.), som Søn af Præst ved Helligaands Kirke *Mouritz Hansen*²⁷ og *Anna Dorothea Muus*. Efter at være bleven Student 1777 og taget Attestats 1782 kom han med Skibet »Juliana Marie«, Kapt. *Holm*, som Informator for dennes Søn, paa Vej til Ostindien. Skibet led imidlertid Havari paa den svenske Kyst, han kom atter tilbage (»ufordømtlig stod han den 5. Janr. 1783 i Stuen hos *Luxdorph*«),²⁸ men ud paany, og hvirvledes ved sin Ankomst til Frederiksnagore straks ind i de forrykte Forhold, da han af Ole Bie konstitueredes som Sættedommer, idet alle de derværende Jurister var indklagede.

Kort Tid efter kom han til Patna, hvor han, kraftigt støttet af Berner, ved kgl. Resol. af 26. Janr. 1788 blev udnævnt til Copist. Da Berner s. A. ansøgte om Permission og Hanson ansøgte om at maatte bestyre Logen i hans Fraværelse, skriver Berner til hans Moder:

»Deres kiere Søn er vel. Hans Opførsel svarer til hans gode Opdragelse; jeg ønsker mig intet mere end at have mine 8te Børn saa vel opdragne i de skønne Videnskaber, i gode Sæder og i Kundskaber, som Deres Søn har i Besiddelse. Endnu daglig øver han sig og gjør sig beqvem i det engelske og mohriske Sprog, saa at han overgaar dem, som have været længere i Landet.«²⁹

Den 26. Novbr. 1793 giftede han sig, antagelig i Frederiksnagore, med *Juliane Maria Bie* (født 19. Febr. 1773, dbt. 10. Marts i Frue K.), Datter af Literaten, Prokurator *Jacob Christian Bie* (se S. 219), (Broder til Ole Bie) og Hustru, *Mette Margrethe Lemmel*. Allerede efter et halvt Aars Ægteskab døde Hanson den 4. Juni 1794 i Frederiksnagore, medens et Pigebarn, kaldet *Dorothea* kom til Verden d. 1. Septbr., 3 Maaneder efter Faderens Død. Hun blev senere gift med Stiftamtmand i Viborg, Kammerherre *F. W. Ahlefeldt-Laurvigen* (1790—1843).³⁰ Enkefru Hanson rejste i 1796 til Danmark, hvor hun i 1811 ægtede den senere Biskop i Viborg, *Niels Esmarch Øllgaard* (1775—1863) og døde 16. Febr. 1858 i Viborg.

Hanson, som ved Berners paatænkte, men atter opgivne Hjemrejse i 1788 var beordret til Resident ad interim, da *Schaffalitzky** og *Obelitz* (se S. 219) begge havde refuseret Tilbudet, indtraadte naturligt ved Berners Død i 1790 som hans Efterfølger, udnævnt ved kgl. Resol. af 14. Oktbr. 1791. Fra 1ste Novbr. 1792 blev hans Løn fastsat til 1200 Curr. Rup., — dog paa Betingelse, at han af egen Lomme vedligeholdte Bygningerne —, sikkert en for Regeringen særdeles god Løsning af Spørgsmaalet, som imidlertid ikke kom til at berøre Hanson, idet Raadet ved *Kreftings* (se S. 219) pludselige Hjemrejse i 1792 overdrog ham dennes

* Se Persh. Tidsskr. 10. III. S. 13.

juridiske Forretninger i Frederiksnagore og udnævnte ham til 3die Medlem af Raadet, i hvilken Stilling han døde.

Medens Berners Forhold til sine nærmeste Medarbejdere og Familien lader ane en lykkelig Mand, kan det samme ikke siges, naar Talen er om hans Embede, saaledes som de kendes af hans egne Breve og af Samtidiges Udtalelser. De Breve, eller rettere Rapporter, som han i Tiden 1774—82 aarlig indsender til Direktionen og Gouvernementet,³¹ er nærmest Klager over hans Overordnede og Udslag af Utilfredshed med sin Stilling, som han ideelig ønsker at blive fritaget for. For ham staar den kgl. Chefs Stilling i Frederiksnagore eller 1ste Factor Posten i Asiatisk Compagni sammesteds som Toppunktet, hvortil han venter at stige engang. Han vidste jo ikke, at Gouvernementet med sine Udtalelser om hans Mangel paa Kvalifikationer og »Residentpladsen fordrer en capable Mand, som har Education og Capaciteter«,³² for bestandig havde sat en Bom for dette Avancement. *Berner* vil ikke forstaa, at der er lukket her. Først i 1778, da *Bie* frasagde sig Kommandoen og udnævnte *Ehlers** til Førstemand, hvilket blev omstyrtet af Gouvernementet, som udnævnte *Fix* til denne Post, og navnlig senere i 1785, da *Bie* gik hjem og *Le Fevre,*** Officeren fra Trankebar, remplacerede ham, blev det et smertefuldt og haardt Slag for *Berner*.

Han angriber baade *Hiernøe* og *Fix*,³³ den første direkte for Uredelighed og slet Embedsførelse, den sidste for sin ubillige Haardhed, hvorfor Gouvernementet maatte afsætte ham, »men som endelig i 1779 trængte sig frem til 1ste Factor i Frederiksnagore, for at stifte en evig Uenighed mellem det kongelige og Compagniets Departements«. Om *Scavenius**** udtaler han, at denne siger og gør kun det, som *Fix* ønsker.

Da *Ole Bie* i 1776 overtog Styrelsen i Bengalen, ventede *Berner* en gennemgribende Forandring. *Berner* »gør ham d. 1ste October sin Opvartning, men den koldsindige Modtagelse, som yttrede sig, lovede mig ikke synderlig hverken Fordeel eller Fremgang«. Ikke engang et Værelse i Logen bydes ham; »denne Behandling smertede mig, saameget mere som jeg selv aldrig kunde være i Stand til at udøve samme, om jeg nogensinde skulde komme til at beholde saa anseelig en Post«.

Paa Berners Forestilling, at tage Salpeteren i Patna, svarede *Bie*: »Bekymre De sig ikkuns ei om det, jeg veed bedst, hvad i slige Sager er at gjøre — vi maa tage Salpeteren, hvor Englænderne vil give os den, desuden har jeg været saa mange Aar i Compag-

* Se Persh. Tidsskr. 10. III. S. 9.

** ssts. S. 14.

*** ssts. S. 8.

niets Tieneste, at alle dets Handlinger er mig tilfulde bekiendte, og jeg forstaaer dem til Grunden.«

Dermed var »Samtalen« forbi, idet Berner opgav at drøfte, hvad han ellers havde paa Hjerte. Der siges om ham, at han var en munter og gæstfri Mand —, ja maaske, men ikke den Mand, som bed sig fast eller sejt forfulgte en Sag, som i sig selv var god nok, og som en mere robust Karakter kunde føre til Sejr. Naar man læser en Udtalelse i hans sidste Brev til Direktionen af 20. Dec. 1782, hvori han omsider tager Bladet fra Munden og bebrejder den, at den aldrig endnu har givet ham en Linie eller et Ord til Tak for, eller som Svar paa alle hans Breve siden 1774, og hvori det hedder: »Jeg har forøget mig den Høye Directions største Ugunst, tildraget mig Den Høye Directions Had for de mange Sandheder, jeg har skrevet Dem til fra Tid til anden«, maa man mere beundre hans overmenneskelige Taalmodighed end hans Dristighed. Det maa erindres, at han i hvert Brev ligefrem har anraabt Direktionen om Tilladelse til at forlade sin Post, men aldrig faaet Svar — — og blevet.

De Procenter, som han ifølge Instruksen havde Krav paa, opgør han i 1785 til 16—17.000 Rup., — af disse har han ikke faaet en Hvid,³⁴ »Gratifikations Vinen«, d. v. s. Vin til Fakturapris, hvorefter der tilkommer ham 150 Flasker aarligt, faar han heller ikke, derimod nok de daarlige Varer, som ikke kan sælges i Frederiksnagore. Kaptain *Olivarius*, med hvem han i 1781 ønsker at hemsende sine 3 Børn for 750 Rup., nægter at tage dem med og faar Medhold af Raadet, »da de ikke har haft Børnekopper«. Berner siger, det er fordi Kaptainen foretrækker engelske Passagerer, som betaler mere, medens han nu maa betale Kapt. Krøyer paa det particulære Skib »Kiøbenhavn« 1200 Rup.

Saaledes var 16½ Aar hengaaet for Berner paa dette Sted. Den 27. Juni 1790 blev han syg, Lægen *Hoxeenham* tilkaldes og tilser ham gennem 6 Uger, men der er intet at udrette; en mild Død lukker hans trætte Øjne Kl. 6 Aften d. 8. August 1790. Efter Landets Skik og Brug er han antagelig Dagen efter nedsat i Familiebegravelsen paa hans egen Kirkegaard.

Underligt nok indtraf Sygdommen umiddelbart efter Modtagelsen af et Brev fra Direktionen, det eneste til Berner, som findes registreret i Compagniets Kopibøger. Det er dateret Kbhvn. d. 28. Sept. 1789, naaede i Maj 90 til Trankebar og indeholder den for Berner nedslaaende Meddelelse, at Logen Patna skal nedlægges. Paa Forestilling af Factoriet i Frederiksnagore, som har indberettet, at Logen er ganske overflødig, har Direktionen bifaldet dette, »hvilket meddeles Dem til fornøden Underretning, ingenlunde tvivlende om, at De, længe forinden dette indløber, vil have

aflagt fuldkommen Rede og Rigtighed for, hvad der har været Dem anbetroet«.

Frederik Schaffalitzky de Muckadell, som ifølge kgl. Resol. af 30. Maj 1787 havde Fortrinsret til at succedere Berner, og som forøvrigt ikke beklædte noget Embede i Indien, havde nu sin Chance, men ønskede ikke at benytte den. I sin Skrivelse af 9. Decbr. 1790 gør han Commerce-Collegiet Rede for sit Syn paa Sagen.³⁵ »Den ringe aarlige Løn af 450 Curr. Rup. vil paadrage enhver Nations Embeds Mand Tort og Foragt efter Forholdene i Indien. Alene at meublere et saa stort Hus vil styrte Manden i stor Gæld. Endda kunde det gaa, da Residenten tillige bestyrede Asiat. Comp.s Handels Affaires, men ikke nu. Den afdøde Berners bundløse Gæld, — lad en Del deraf skrives paa Ødselheds Regning —, viser, hvad der er at gøre ved dette Embede, endda Berner har været der i en Tid, da Handelen florerede, men den er nu uddød. Ved min Død vil jeg efterlade min Familie i Armød«.

Efterat Obelitz ogsaa havde refuseret, blev Christopher Hanson, som tidligere beskrevet, beordret til at overtage Bestyrelsen, hvilket varede indtil han i 1792 blev Medlem af Raadet i Frederiksnagore.

Nu havde Schaffalitzky alligevel faaet Lyst til Posten, drog derop og opnaaede kgl. Udnævnelse paa Forbøn af hans Tante, Fru *Fabritius de Tengnagel*³⁶ (se S. 219), og paa Gouvernementets Anbefaling (kgl. Res. 15. Juli 1795). Resolutionen var dog ikke naaet til Indien, før Schaffalitzky atter havde fortrudt og, med Raadets Tilladelse, forladt Posten, som nu blev besat med en »Opsynsmand« *Friedrich Alexander Schilke*, en udenlandsk »Chirurgus«, som i 3 Aar havde opholdt sig i Patna.

Salg af Logen var allerede paa Tale ved Berners Død. Tanken blev dog stadig skubbet ud, indtil en kgl. Resol. af 2. Maj 1798 bemyndigede Raadet til at »afhænde Bygninger og Grunde, som afdøde Berner har tilkøbt sig og overdraget Os, saafremt det kan ske uden at svække den erhvervede Adkomst til et dansk Etablissemments Vedligeholdelse paa Patna«.

Dog først i 1827, d. 11. August, bortsolgtes Logen Patna ved offentlig Auktion for 11.700 Sicca Rup. og noget Inventar for 10 S. R. Omkostningerne var 810 Rup., saaledes at Netto Beløbet blev 10.890 Rup., »der langt oversteg, hvad Chefen for Raadet havde anset for denne Ejendoms Værdi«.³⁷

Schaffalitzkys Udtalelser om Berners »bundløse Gæld« var ikke løs Snak. De støttedes af Raadets Skrivelse af 3. Marts 1801 til Comm. Coll., hvori det hedder om den nysudnævnte Resident *v. d. Osten*:³⁸ »hvis han da ikke vil indskrænke sig til at bebo kun eet Værelse af Logens 13 a 14 Værelser. Det er ikke nu som før,

da en fattig Compagniets Betient kunde laane 2 a 3000 Rup. hos sin Sircar, som aldrig blev tilbagebetalt. Siden Berners paa Patna, som efterlod sig en ubetalt Gæld af over tvende Lak Rupier (1 Lak = 100.000 Rup.) uden mindste Tab i Handel, kan ingen dansk Resident der vente sig videre Credit«.

Da Skifteforvalteren i Frederiksnagore, Jacob Krefting, var bortrejst, blev det Christopher Hanson, der, som ansat ad interim i hans Embede, kom til at behandle Boet.³⁹ Efter forudgaaet Bekendtgørelse afholdtes d. 20de Oktober 1790 offentlig Auktion. Ved denne indkom for solgte Effekter 5659 Rup., medens Berner ifølge de kgl. Regnskaber havde 2185 Rup. tilgode i Frederiksnagore, tilsammen en Indtægt af 7844 Rup.

Derimod var de privilegerede Udgifter:

Auktions Salær etc.	452 Rup.
Begravelses Omkostninger	325 »
Lægen, Dr. Hoxeenhams Regning	399 »
Grain og Bussa for Heste og Oxer fra 1/8 til Aukt.	16 »
Gage til Pinnace Folkene i Oct. og Novbr.	28 »
do. til Kudsk, Oxe- og Heste-Knægte	40 »
do. til publike Betiente	2373 »
do. til Berners private Betiente	4744 »
	ialt ca. 8395 »

De manglende 551 Rup. udlagde Hanson af egen Lomme »af Frygt for Overfald og Tort af de opirrede Tienestefolk«, og udbeder sig dette Beløb refunderet ved Gouvernementets Mellemkomst.

Foruden disse meldte sig med Fordringer: 2 Brændesælgere, en Kulbrænder, en Hesteskoer, en Papirhandler, en Kobbersmed og en Slagter, ialt: 610 R. samt *Pimrass Manniechshand* med et Gældsbevis paa 13.000 Rup., hvoraf de 5000 stammede fra Okt. 1784, de 8000 fra Okt. 1785.

»Endvidere skal Toldmesteren paa Mangee, *Henry Revell*, have en Fordring af ca. Toe en halv Lak Rupier (250000) paa den afdøde og har derom corresponderet med Skifteforvalter Krefting, ifølge sammes i de Engelske Avertissements Bekendtgørelser, hvorudi Hand erklærer sig Boets Administrator. Til mig Hanson har Hr. Revell ikke henvendt sig«.⁴⁰

Var Berner ødsel? Uden nøje Kendskab til Europæernes Levevis i Indien er Spørgsmaalet vanskeligt at besvare, men her som overalt giver Boets Registrering et Vidnesbyrd om det daglige Liv, som man ikke kan forkaste. Naar Berner gav Brødet til 72 private Tjenestefolk, synes det, selv efter indiske Forhold, at have været et Hjem, ført efter stor Maalestok, pisket frem af engelske Forbilleder.

Rent fantastisk forekommer Berners Gæld til Revell. Blandt Boets Papirer fandtes (ifølge en af Hanson forfattet Opstilling) 117 Breve og Regninger fra Revell, men de er ikke bevaret og kan altsaa ikke oplyse, om det er Varegæld eller Laan. Ligesaa overraskende er Berners Gæld til Tjenestefolkene. Blandt de kgl. Betjente figurerer Hanson med et Aars tilgodehavende Gage (252 R.), Havildahren med 34 Mdrs. Gage (324 Rup.) og saa fremdeles, 10 Sipojer med Krav paa 12—15 Mdr., endvidere 2 Chubdahrer, 2 Pioner, Klokkemanden, m. fl.

Af Berners enorme Stab af private Tjenere har Sircaren Mannullah ikke faaet Løn i 43 Mdr. (916 Rup.), Gemidahren i 30 Mdr., ligeledes 2 Skrivere, 2 Skrædere, 2 Kokke, Tømmermand, Vaskermand, Barber, Hønsemand, Faarevogter, Bager, Mælkeemand, Lygtemand, Sukkermand, Hønsesælger, Slagter og alle disses Kulier.

Af Boets Effekter anføres her en Del med Auktionspriserne:

En stoer toemasted Pinnacle med europæisk Tougværk, Kiølens Længde 67½ Fod, Dækket 72, bred 13 Fod, med Tilbehør: Rup. 552 — En 6-aaret Jolle med 2 Master og Sejl, 18 Fod lang, 6 F. bred: Rup. 32 — En stor, nye kobberpanelet Kareth, foret med graat Damask: Rup. 300 — En europæisk do., foret med Plyds: Rup. 59 — En do. Phaeton, foret med Klæde: Rup. 61 — En Tilkiøre Vogn: Rup. 2 — Seletøyer til 7 Heste: Rup. 22 — En Mianna Palanquin med Hynder (købt af Hanson): Rup. 38 — En stoer do.: Rup. 25 — En Fløy do.: Rup. 11 — En Abluck? Hest: Rup. 80 — En brun do.: Rup. 30 — En hvid Stud: Rup. 7—4—0 — En brun do.: Rup. 4—8—0 — 1 Guld Jagt Lomme Uhr (Schouw): Rup. 26 — 1 i Guld indfattet Crystal Signete do.: Rup. 3 — Diverse Sko-, Knæ- og Halsspænder, indfattede i Sølv: ? 1 Kaarde (Dr. Hoxeenham): Rup. 12 — 1 Coffee Kande vog. 59—6: Rup. 51—15—1 — 1 Melke do. vog. 51: Rup. 46—15—3 — 1 Spølkumme vog. 36: (Mannullah) Rup. 33—15—3 — 2 Sukker Urner vog. 59—12: Rup. 52—4—2 — 1 Præsenteer Tallerken vog. 119—4: Rup. 109—15—0 — 2 mindre do. vog. 51—8: Rup. 46—10—3 — 1 Pokal vog. 106—4: Rup. 104—9—2 — 2 Carry Fade vog. 151—8: Rup. 142—0—2 — 2 ovale do. 116: Rup. 108—12—0 — 1 Bord Kors vog. 50—8: Rup. 42—9—3 — 4 asiatiske Potter vog. 139: Rup. 124—5—4 — 6 Lysestager vog. 145: Rup. 139—12—2 — 1 Par Chubdahr Stokke: Rup. 113—4—0 — Endvidere Skeer, Plat de Menager, Flaskebakker (kaldet »Bouteille Krands«), 4 Knivfouteraler, hvert indeholdende 1 Dusin Knive etc. — 2 stoere Speyle i forgyldte Rammer, det ene beskadiget: Rup. 160 — 2 do. do.: Rup. 300 (efter de opgivne Maal paa øverste og nederste Glas maa det være Pillespejle) — 17 stoere Kobberstykker i Ramme og Glas: Rup. 130—6—0 — 8 mindre do., brændte paa Glas: Rup. 19 — Princer og Prinsesser af Augustenborg i Pasteller: Rup. 4 — 3 stoere chinesiske Malerier: Rup. 36—8 — 8 Kobber Stykker i sorte Rammer og Glas: Rup. 16—10 — 15 Konger af den oldenborgske Stamme: Rup. 26—8—0 — 1 europæisk Chatouille med Glas Døre og Skab (Schilke): Rup. 80 — 1 indisk do. do.: Rup. 34 — 1 Cissoo do.: Rup. 22 — 3 meget stoere Klædeskabe: Rup. 82 — 1 stort Comptoir Skab med Glas Døre (Logen): 35—8—0 — 1 Bogskab do.: Rup. 41 — 1 do. uden do. (Schouw): Rup. 20 — 3 Spilleborde: Rup. 16—8—0 — 4 Sophaer med Sirtzes Betræk: Rup. 28 — 2 Setsauls do. med do.: Rup. 17—8—0 — 1 Lehnstøel Rup. 4 — 54 diverse Stole (heraf 24 »runde Cissoo

Stole: ? — 4 lange sorte Gueridoner: Rup. 6—8—0 — 4 korte do. do.: Rup. 3—0—0 — 1 Clavicimber uden Strænge: Rup. 11 — 1 Billiard Bord uden Klæde: Rup. 28 — 1 stoer Firkanted Speyl Glas Lanterne: Rup. 72 — 1 Par Bord Lyseglass: Rup. 16—12—0 — 7 Lyseglass med Arme — 2 do. med Messing Arme — Efter Spisestellet kunde der dækkes til 36 Personer.

Berners personlige Garderobe var godt forsynet, men da Calcutta sikkert var det nærmeste Sted, hvor han kunde forny den, var det nødvendigt at være paa den sikre Side.

Af Klædes Kioler havde han ialt 11, nemlig 3 røde, 1 grøn, 1 blaa, 3 brune, 2 spættede og en brun Silkes. Dertil 5 Silke Veste, 6 Par Silkestrømper, 4 Dusin Manchetskiorter, 61 Par Bomuldsstrømper, sorte Silkebuxer o. s. v.

Der var 263 Bind Bøger, fordelt paa ca. 100 Værker, inden- og udenlandsk juridisk, historisk og filosofisk Literatur, foruden en Del Rejsebeskrivelser. Køberne var faa, og Priserne, navnlig paa den danske Literatur, saaledes, at *Suhm*, *Schøning*, *Hedegaard* m. fl. vilde have grædt. »The works of Voltaire« i 35 Bind gik for Rup. 10—8—, Swifts do. i 21 Bind for Rup. 19, Linnés naturhistoriske Værk i 31 Bind for 14 Rup. o. s. v.

En lille Trøst for Forfatteren vilde det være at vide, at Vinen blev ligesaa daarlig betalt. 105 Flasker Rødvin opnaaede kun Bud for 32 Rup.

Enkefru Berner tog formentlig til gode Venner i Frederiksnagore, thi d. 16. Decbr. 1790 skriver hun derfra sine Ansøgninger om Pension til Kongen, anbefalet af Raadet, og til Direktionen for Asiatisk Compagni, anbefalet af Wuldem og Scavenius.⁴¹

Hun anfører, at Boet har maattet fragaa Arv og Gæld, og at hun er efterladt i en beklagelig Forfatning med 8 Børn, da Manden ikke har haft Raad til at indskyde i nogen Enkekasse. Hun henviser til sin afdøde Mands viste Patriotisme og Iver i Tjenesten, og til de Tab, han har paaført sig og sine ved at forbedre og forsøge den kgl. Loge. Hvis hun ikke bønføres, maa hun forsmægte i Vemod og Mangel.

Asiatisk Compagni vedtog paa Generalforsamlingen d. 19. Oktober 1791: »at give Enken Løfte paa 100 Rdlr. aarlig Pension af Fattigkassen, saasnt en saadan Sum der bliver vacant«,⁴² medens Kongen ved Resol. af 12. Juli 1793 af Postkassen tilstod hende en aarlig Hjælp af 50 Rdlr.⁴³

Godt og vel et Aar maatte Enkefru Berner endnu forblive i Frederiksnagore, inden hun med sine to yngste Børn kunde forlade det Land, som havde paaført hende saa megen Ulykke. Den 14. Februar 1792 var Compagniets Skib »Dannemark«, Kapt. *Winther*, rede til at afgaa til København. Enkefru Berner med Børn gik paa Raadets Begæring hjem som »kongelige Passagerer«, d. v. s.

gratis. Med samme Skib hjemgik Scavenius, Mr. *Kiær*,* en Broder til Fru Fix, Hr. *Grossmann*, en af de evangeliske Brødre og Mr. *Knoph* — for disse tre sidste havde Scavenius betalt Rejsen. Endelig var Krigsraad Koefoed med som Passager.

Den 10. August 1792 passeredes Kronborg, og samme Dag gik Fru Berner iland i København for at forenes med sine saa længe savnede Børn. Et nyt og langt Liv i trange Kaar og Forsagelse begyndte, men rigelig Belønning fik hun inden sin Død d. 24. Februar 1820 ved at se sine flittige og begavede Børn i gode Kaar og ansete Stillinger.

Maaske tør det antages som et Tegn paa disse Børns Sammenhold og Kærlighed til Moderen, at de lod *Jens Juul* male hendes Portræt. I stort ovalt Format viser det — ikke som man skulde tro, en forgræmmed, af Tropeklima og Sorger ældet Kvinde — men derimod et livsglad, ungdommeligt Menneske med klare og livlige Øjne. Dette Billede findes nu paa Statens Museum for Kunst.

Paa en til »Calcutta Historical Society« rettet Forespørgsel om det Berner-Revell'ske Mellemværende blev mig i Skrivelse af 10. Januar 1936 meddelt, at dette Forhold ikke var Selskabet bekendt, medens derimod Mindet om begge Personer stadig lever i Indien.

Med Henviisning til en Mængde engelsk-indiske Tidsskrifter, som dog næppe er tilgængelige her i Landet, fortælles om Berner:

»Jorgen Hendrich Berner was Chief of the Danish Factory at Patna. In accordance with one of the curiously perverted traditions which are so common here, the tomb has been described as that of an old pirate who used to prey on the traffic of the river, a description which would have aroused the righteous indignation of Berner, if he could have foreseen it. Perhaps the tradition has its origin in the fact that Berner, though always inclined to stand on his dignity as the local representative of the King of Denmark was frequently involved in quarrels with the local authorities over charges of smuggling. His house is now the residence of the station master of the Patna-ghat Railway Station.....«

Gengivelsen af Indskriften paa Berners Mindetavle har haft følgende Resultat: »Ber under heufer Jorgen Hendrich Berner, fodt den 22de Julji 1735 / den 7de August 1790«.

Henry Revel** var ansat i det Engelsk-Indiske Tolddepartement fra 1766 indtil han i 1788 fik Stillingen som Toldopkræver (Collector of customs) i den lille By Godna ved Gogra Floden (Saran District), et Sted han selv havde udvalgt som Toldopkrævningssted. Her anlagde han en Bazar, som eksisterer den Dag idag, lige

* Persh. Tidsskr. 10. III. S. 17.

** Saaledes som Englænderne staver Navnet.

som hans Hus og Gravsted stadig er en Seværdighed. Graven med sin stadig brændende Lampe betragtes som en Helligdom, hans Navn paakaldes af de Indfødte, naar Ulykker truer, og Byen har taget Navn efter ham, idet dens oprindelige Navn Godna er forandret til Revelganj. Da den bengalske Lieutenant-Governor, Sir *Ashley Eden* i November 1881 besøgte Byen, beordrede han en Mindesten opsat paa Graven, som fortæller om den Bortgangnes Dyder og Betydning. Revel undgik forøvrigt ikke at blive suspenderet fra 5. Maj 1801 paa Grund af Underslæb, begaaet af hans indfødte subalterne Embedsmænd, men atter rehabiliteret, da han selv dækkede det besvægne Beløb.

Byen Manjhi (Mangee), som omtales, ligger 6 miles nord for Revelganj, ogsaa ved Floden Gogra's Bred. Her oprettede Revel i 1788 ligeledes et Optræningssted for Told, men det blev indtaget i 1801.

Berners Børn.

1. *Christian Frederik Berner*, født 27. Juni 1773, døbt i Zions Kirke, Trankebar, 4. Juli s. A., kom til Danmark 1782, Student fra Frederiksborg 1790, cand. jur. 1797, derefter 4 Aar i Udlandet, Auskultant i Højesteret 1801, Assessor i Danske Kancelli 1803, Departementssekretær og Kontorchef s. St. 1804, Justitsraad 1805, Departementschef 1810, Kancellideputeret 1813, og samme Aar Etatsraad. Afsked i Slutningen af 1820 paa Grund af tiltagende Sygelighed, der hindrede ham i med samme Energi, som hidtil at varetage sine omfattende Forretninger. Var i flere Aar Medudgiver af »Borgervennens«, hvortil han har leveret enkelte Artikler. Død 7. Maj 1827 (Helligaands K.), begravet s. St. (Assistens), gift 21. Decbr. 1806 med *Christine Margarethe Reiersen*, dbt. 19. April 1785 i Vordingborg, død 10. Maj 1850 i Randers, Datter af Amtsforvalter *Hans Henrik Peter Reiersen* (1750—1805) og *Birgitte Christine Bernth* (1766—1828), hun gift anden Gang (1810) med Major, senere Oberst *Chr. Fr. Grüner* (1771—1846), han gift anden Gang med *Christiane Hornslyd*, død 1861.

Stik af Chrétien i Paris. — Han erholdt 23. Maj 1798 200 Rdlr. af Fonden ad usos publicos til Studeringer i Udlandet. — Ægteskabet var barnløst.⁴⁴

2. *Sophia Amalia Berner*, født 20. Juli 1774 i Patna, kom til Danmark 6. Maj 1782 sammen med sine 2 Brødre, efter en Rejse paa 18 Maaneder, hvoraf 3 Uger medgik i Norge paa Grund af Havari. Straks ved Ankomsten blev hun sat i Huset hos Raadmand og Brygger *Beckman*, hvor hun fik sin Opdragelse indtil Moderens Hjemkomst i 1792, da hun flyttede til denne. Konfirmeret 19. April 1789 i Vor Frue Kirke.

Didrik Barthold Beckman,⁴⁵ Raadmand og Brygger, f. 1721, død 10. Juni 1790, gift 10. Juni 1749 med *Ellen Pauli*, f. 25. Decbr. 1728, død 29. Juni 1802, boede i 1787 i Nørre Kvarter, Gl. Torv Nr. 7, nuv. Nr. 18, hvor der førtes stort Hus. Blandt Beckmans Svigersønner findes Etatsraad, Grosserer *Ole Bernth Suhr*, Bankdirektør, Grosserer *Rasmus Kirketerp* og Etatsraad, Toldkammererer *Jacob Henrik Schou*, som stiftede store Legater.

Gift 4. Maj 1800 (Bryllupsfesten, holdt paa Bellevue, varede 2 Dage) med *Hans Kierrumgaard*, død 30. Oktober 1808 i København. Han tog Borgerskab som Urtekræmmer 30. April 1800 i København og var Søn af Raadmand og Urtekræmmer *Hans Kierrumgaard* (1723—1791), som i 1787 boede i Gothersgade Nr. 146. Om Hans K. junior siger Sønnen, Postkontrollør Hans Chr. Fr. K. (1804—1881) i sine efterladte Optegnelser, som delvis er benyttet her, »Min Fader Hans Kierrumgaard, der som eneste Søn havde nydt den omhyggeligste Opdragelse og efter sit Ønske og Kald var opdraget til Videnskabsmand, blev ved et af Faderen paa Dødssengen taget Løfte, som han uheldigvis var svag nok til at give, hans Eftermand i Handelen og associerede sig efter Faderens Død med hans Moder under Firma: »Kierrumgaards Enke og Søn«, hvilket Firma bestod indtil hans Død d. 30. Oktbr. 1808«. — I Ægteskabet var 5 Børn.

3. *Peter Wilhelm Berner*, født 16. Januar 1776 i Patna, kom til Danmark 6. Maj 1782 sammen med Chr. Frederik og Sophia Amalia, Student fra Frederiksborg 1792, cand. jur. 1795, laud. og tog samme Aar til Ostindien, rimeligvis med et particulært Skib. Kierrumgaard beretter: »Her var han saa heldig som Kiøbmand at samle sig en saa betydelig Formue, at han allerede i 1800 begav sig paa Hiemreisen til det kiære Fædreland, men istedetfor at modtage den kiære Søn og Broder kom den uventede Efterretning, at han var paa Hiemreisen ved at anløbe Batavia død der, og som efter senere modtagne Efterretninger bragtes til evident Vished — ved Gift. Hans betydelige Formue, som han, i endnu ejende Breve, paa det nøjagtigste fandt opgivet, hørtes der aldrig noget til«. I et Brev af 6. Marts 1796 til Direktionen for Asiat. Comp.⁴⁶ erindrer han denne om et Løfte om Stilling i Frederiksnagore ved Vakance og minder om Wuldems forestaaende Afrejse til Danmark, men det fik intet Resultat. I 1798 ses han at have betalt Søpas i Frederiksnagore for 3' hjemgaaende Skibe, hvoraf det ene tilhørte Duntzfelt,⁴⁷ men bortset fra dette og hans Optræden i Sagen Fru Schow contra Ole Bie er der ingen Spor af ham i de ostindiske Kilder.

4. *Birgitha Cathrine Berner*, født 6. Janr. 1777, død 20. Marts 1783 i Patna.

5. *Poul Johan(nes) Berner*, født 16. Maj 1778 i Patna, kom

til Danmark 1789, d. 8. September sammen med Cicilie og Jørgen. Student fra Frederiksborg 1794, cand. theol. 1810, egregie, beskikket som Capellan til Randers Sct. Mortens K. 7. Maj 1813, ord. 7. Juli s. A., død 9. Februar 1822. — Gift 7. Oktober 1813 i Kbhvn. (Frue K.) med *Elisabeth Regine Dorthæa Wøldike Rehling*, født 23. Novbr. 1781 i Egebjerg (Ods Herred), død 6. August 1826 i Kbhvn. (Frue K.), Datter af *Andreas Johan Rehling* (1748—1790), Sognepræst til Hillerød—Herløv og Slotspræst til Frederiksborg, og *Susanne Franck Beckman* (1754—1789). — Ægteskabet var barnløst.⁴⁸

6. *Cicilia Lovise Berner*, født 30. Novbr. 1779, i Patna, kom til Danmark 1789. Om hende beretter Kierrumgaard: »Hun kom strax i Huset hos den gamle Raadmand Kierrumgaard og efter hans Død i min Bedstemoder Kierrumgaards Hus, hvori hun forblev indtil min Faders Død i 1808, og til 1810 var hun i min Moders Hus, da min Bedstemoder døde i dette Aar d. . . October. Herfra tog hun i Huset til sin Moder, efter hvis Død hun kom i Huset hos hendes yngste Søster Marie, gift med Etatsraad Skrike. — Død 9. Maj 1845. Ugift.

7. *Jørgen Henrich Berner*, født 26. Marts 1781 i Patna, død 2. April s. A.

8. *Jørgen Henrich Berner*, født 8. Juli 1784 i Patna, kom til Danmark 1789, blev først sat i Schouboes Institut i København, men derefter i Frederiksborg Latinskole, hvor han boede i Rektor, Professor *Bentzens* Hus. Student derfra 1799, cand. jur., 1. 1., 1810, s. A. Kancellist ved Generalauditoriatet og Auditor i Armeen, Overretsprokurator for Danmark og Norge (Hof- og Stadsretten undtaget) 1812, Hof- og Stadsprokurator 1819, Byfoged i Svaneke 1822 samt Herredsfoged i Øster Herred, Byfoged og Byskriver i Nykøbing Sjælland samt Birkedommer og Skriver i Draxholm Birk 1827. Død 8. Novbr. 1833 i Nykj. Sjæll. — Gift 5. Maj 1821 i Kbhvn. (Helligaands K.) med *Constantine Johanne Stage*, født 2. Juli, dbt. 1ste August 1796 i Nicolai K., Datter af Kaptain i Asiat. Comp. *Georg Gottlob Stage* (1766—1826) og *Anna Bolette Rose* (1773—1803). En Broder til Constantine var den kendte Skuespiller *Johan Adolph Gottlob Stage* (1791—1845), som forøvrigt skaffede Søstersønnen, den senere Teaterintendant ved det kgl. Teater *Freund Gottlob Berner* (1823—1914) ind paa Teateret. Constantine Berner døde 20. Novbr. 1880. — Om denne sin Morbroder siger Kierrumgaard: »Han var med Hensyn til Valget af Livsstilling den tvivlraadigste af min Moders Brødre«. Til denne Udtalelse maa antagelig knyttes Berners Udrejse til Indien midt i Studietiden. Med Skibet »Lille Cathrine« forlod han i April 1806 København som Assistent uden Gage, men frattraadte ved Skibets Ankomst til Bengalen.⁴⁹

9. *Carl Ferdinand Berner*, født 4. Juni 1786 i Patna, kom sammen med Moderen og den yngste Søster til Danmark i 1792. Kom i Schousboes Institut, hvorfra han blev Student 1803 (laud). Var Huslærer hos Købmand Rasmus Kornerup i Præstø, hvor han døde 10. Novbr. 1820 af Epilepsi efter 3 Ugers Lidelser. — Ugift.

Købmand *Rasmus Kornerup* (1768—1849), Student fra Roskilde, og Hustru *Lene Frederikke Riis* (1774—1837), var en Tid Plejeforældre for den senere Biskop og Minister *Monrad*. »Da Hjemmet blev opløst, kom *Ditlev Gothard (Monrad)* i Huset hos sin Moders Søster, der var gift med en Købmand i Præstø, Rasmus Kornerup, en driftig og energisk Mand, der drev en omfattende Handelsvirksomhed. Det var Mening, at den unge Plejesøn skulde oplæres til Handelen, naar han var konfirmeret. Hjemmet var ikke præget af Sans for aandelige Spørgsmaal. M. konfirmeredes ved Paasketid 1826, hvorefter han kort Tid efter kom til Vordingborg Latinskole«. ⁵⁰

10. *Maria Ulrica Berner*, født 25. November 1787 i Patna, kom til Danmark med Moderen i 1792. Død 28. Sept. 1835 i Kbhvn. (Frue K.). — Gift 24. Novbr. 1810 (Holmens K.) med *Jacob Samuel Skrike*, født 3. Marts 1786 i Kbhvn., Student 1801, cand. jur. 1805 (haud), Kancellist i Dep. for udenlandske Sager 1810, Sekretær s. St. 1814, Legationsraad 1818, Geheimelegationsraad 1826, Ridder af D. 1836, entlediget og Dbm. 1840. Død 3. Sept. 1859 i Kbhvn. ⁵¹

2. Sønner. Den yngste, *Julius Skrike* (1815—1896), blev juridisk Kandidat, bankuddannet hos Hambros i London og senere Overauditor i Hæren. Han har gjort sig fortjent som Stifter af Million-Legater og var forøvrigt den, som i 1896 skænkede Jens Juels Portræt af Mormoderen til Statens Museum for Kunst.

11. *Valentin Berner* er, som det vil ses, ikke medtaget i Faderens Optegnelser, men i et Brev af 9. August 1780 til Raadmand Beckman ⁵² skriver han: »Min Søn Valentin her i Indien har og taget sit Bolig udi de Dødes Rige d. 14. Juni sidstl. Maaned«. — Da det ligger udenfor Mulighedernes Grænse at anbringe denne Søn indenfor den Række af Fødsler, som fandt Sted fra 1773 til 1780, maa det snarere antages, at denne Valentin er identisk med en Valentin Berner, som i 1775 afgik som Passager med Skibet »Frederiksnagore« fra København, og som i saa Fald kunde være Berners Søn udenfor Ægteskab.

Kirkebogen for Preetz eksisterer først fra og med 1723, hvorfor Faderens Daab ikke kan verificeres. Hvis der med »Ranness« menes Randers, er der i Aarene 1703 og deromkring ikke i denne By døbt noget Pigebarn af Moderens Navn. Berners Paastand om selv at være født i København har ikke kunnet

eftervises, ligesaa lidt som hans Søskendes Daab. Derimod findes Moderens Begravelse i Nicolai Kbg. 22. April 1779, »død af Alderdom og Brystsyege, 72 Aar gl.«.

Hustruens Fader hed ikke Christian Christiansøn Schow, men Christian Petersen, var Smed paa Gjethuset og blev begravet 3. Marts 1751 fra Nicolai K. Af Nicolai Kbg. fremgaar, at han havde følgende Børn:

Peder Povel, Dbt. 18. Juni 1743, med Hustru *Kirsten Povelsdatter* i Dronningens Bredegade.

Christian, Dbt. 15. Febr. 1745, med samme Hustru.

Poul Johan, dbt. 14. Novbr. 1747, med samme Hustru (Daabsattest findes i Enkekassens Arkiv, nyt Nr. 4784).

Marie Ulrica, dbt. 5. Mai 1751. Hustru *Marie Cathrine* i Malerens Gang.

Ved dette sidste Barns Fødsel var Moderen altsaa Enke og benævnes som saadan Marie Cathrine — sandsynligvis en Skrivefejl — da Nicolai Kbg. hverken kender Kirsten Povelsdatters Død eller Christian Petersens Vielse 2den Gang i Tiden 1747—51.

Ved alle Daabshandlinger var Knud Povlsen, Tobaksspinder i Ulkegade, Fadder. Naar Børnene har taget Navnet Schow, ligger det muligvis i, at Moderen (Ane) Kirsten (Christine) Povelsdatter, paany har giftet sig med en Mand af dette Navn.

Dr. Smith, »af de mähriske Brødre«, afløste i 1777 *Dr. Duprée* som fast Læge for Compagniets Betjente med 50 Rup. maanedlig Gage, men fratraadte atter ved Cessionen i 1778.

Knudsen, Christian, Søn af Ekvipagemester i Frederiksnagore *Torsten K.*, kom til Indien i 1758, da han blev Assistent i Fr.nagor, men tog allerede Afsked i 1761 for at gaa i engelsk Tjeneste. Her avancerede han ad den militære Rangstige, omtales som Kaptain 1767, Major 1774, Oberstltm. 1781, General 1785. Se Henviisningen Nr. 12 i Artiklen om Joh. Leonh. Fix i Persh. Tidsskr. 10. III. S. 31.

Bolten, Henrik, Baron, Storkøbmand, Ejer af Boltens Gaard i Gothersgade, Kbhvn., se »Baron Henrik Bolten« af Louis Bobé i »Hist. Medd. om Kbhvn. 6. Bind 1917/1918, S. 321.

Høyer, Christian Frederik Andresen, (1739—1797), Student fra Helsingør 1759, cand. theol. 1766, havde allerede i 1770/72 gjort en Rejse som Skibspræst til Ostindien, blev i 1782 2den res. Kapellan ved Holmens K., i 1788 Præst ved Vor Frelseres K. Se Louis Bobé: »Bremerholms Kirke og Holmens Menighed«, Kbhvn. 1920.

Bork, Niels Christian, Undermester i Asiat. Comp. 1757—59, Overmester 27. Sept. 1759, virkede som saadan til sin Død 5. Juli 1776 »paa Havet hinsides Cap«. Dette Togt til Kina var for ham kun et enkelt i en lang Række. Se Kr. Carøe: »Den Danske Lægestand, Kirurger 1738—85«, Kbhvn. 1906.

Lorentzen, Mad., født *Zwigly*, blev 19. Janr. 1758 i Zions K. i Trankebar viet til Obermester *Lorentzen*, som i 1771 havde bosat sig i Fr.nagore, hvortil Hustru og Børn nu fulgte ham. Se Art. om Fix, Persh. Tidsskr. 10. III. 8.

Lycke, Ivar, ansat i Asiat. Comp. 1770, kom til Fr.nagore 1773 som Overassistent, men vendte i 1776 tilbage til Trankebar, hvor han efter Cessionen 1778 forblev i Asiat. Comp.s Factori, siden 1785 som 1ste Factor. Den 13. Novbr. 1776 viedes han i Trankebar til *Ellen Christine Panck*, hvorved han blev dennes 3die Mand i et Tidsrum af 5—6 Aar. Se: Clausen og Rist: *Memoirer og Breve XLII*, »Kontorchef Kornerups Memoirer«.

Koejoed, Frederik Christian, ansat ved Kong Frederik d. 5tes Chatolokasse, dansk juridisk Eksamen 1767 med 1ste Kar., derefter 14 Aars Ophold i Norge som »Forvalter ved Glasværket«, Deltager i det norsk-svenske Felttog 1788, hvorefter Afsked som Krigsraad. Ved kgl. Resol. af 23. Sept. 1789 udnævnt til Gouvernements Fuldmægtig i Trankebar. Afsejlet Novbr. s. A. med »Printzen

af Augustenborg«, som strandede 10. April 1790 sammen med et Dusin andre store Skibe i en frygtelig Storm ved Cap. Med et hollandsk Skib naaede han Trankebar i Slutningen af Aaret. Godt og vel et Aar efter gik han hjem via Fr.nagore i Selskab med Enkefru Berner m. fl. og naaede Kbhvn. i August 1792. Ved kgl. Resol. af 22. August s. A. fik han dér sin Afsked, men udgik, uden Udnævnelse, igen til Indien i 1793, hvor han 18. August 1794 af Gouvernementet ansattes som 2. Medlem ad int. i Fr.nagore, trods Raadets Protester paa Grund af hans anerkendte Uduelighed, hvorom den afsagte, lovstridige Dom tydeligt taler. Han udnævntes i Sept. 1797 til Resident paa Ballasore, men døde i Decbr. s. A.

Bie, Jacob Christian, Ole Bies uheldige Broder, kom til Indien i 1778, løsladt af Fængslet paa Broderens Bøn og hjulpet frem af ham i enhver Henseende — en Broderkærlighed, som blev slet lønnet. Han var i Indien som i Danmark i enhver Henseende en daarlig Person. Da han intet Embede maatte beklæde i Indien, holdt han til med Stedets daarlige Eksistenser og Broderens Modstandere, men blev, trods alt, taalt i det lille danske Samfund lige til sin Død. Idelige Protester fra alle Sider kunde hverken bevæge Comm. Collegiet, Gouvernementet eller Raadet til at udvise ham — den ene overlod det stadig til den anden. I nogle Aar havde man Fred for ham, da han under Tippo Krigene i 1781—85 i den engelske Armé, som 44aarig, avancerede til Fændrik, en Omstændighed, der sikkert kun skyldtes Englændernes Jagt paa enhver hvid Mand, som kunde bære et Gevær. Se Brickas og Engelstofts Biografiske Leksika. Norsk-Biogr. Leksikon. H. Hjorth-Nielsen: Danske Prokuratorer 1660—1869. S. 38.

Obelitz, Balthazar Ludvig, dbt. 9. Juli 1763 i Frue K., Søn af Professor, Konferensraad Balthazar Gebhard O. (1728—1806) og Louise Charlotte Langhorn (død 1763), Student 1782, dansk jur. Eks. 1787, fra Kbhvn. 1788 til Fr.nagore som Sekretær i Raadet, By- og Skifteskriver. I Marts 93 blev han af Gouvernementet ansat som 2. Stemme paa Trods af hans uheldige Opførsel og Omgang med suspekte Personer. Omsider maatte han, af Frygt for Arrestation fra sine Kreditorers Side flygte til Chandernagore, den nærliggende franske Koloni, hvor han fik sin Afsked i 1793. Faderen forsøgte i 1797 at undskylde hans Opførsel og faa ham ansat paany, men uden Held.

Deborah de Kloppenbourg, (1739—1814), gift med Schaffalitzky's Morbroder, Konferensraad Conrad Alexander Fabritius de Tengnagel (1731—1805).

Krefting, Jacob, født i Moss 9. Oktbr. 1757, død i Fr.nagore 7. Oktbr. 1828, Søn af Kancelliraad Andreas Hansen og Anne Thaulow, cand. jur., kom til Fr.nagore 1787 som Byfoged og 3. Stemme i Raadet (kgl. Res. 7. Juni 1786), afløste Duntzfelt som 2. Stemme 1790 (kgl. Res. 14. Oktbr. 1791), blev efter en omdisputabel Afgørelse af en Krigsretssag suspenderet i 1793 og rejste hjem for at retfærdiggøre sig. Dette lykkedes; kom paany ud i 1796 som 2. Stemme og overtog efter Ole Bie's Død i 1805 Chefsstillingen, hvori han virkede til sin Død. Rang af Kaptain 2. Maj 1798, Oberstlieutenant 27. Decbr. 1817, R. af D. 4. August 1824. Gift 1799 med Elizabeth Juliane Morley, født 21. Maj 1783, Datter af Købmand i Fr.nagore William Morley og Juliane Theresia Bie.

KILDER OG HENVISNINGER.

Om Ordningen af Asiatick Compagnies Arkiv se Artiklen om Fix i dette Tidsskrifts 10. III. 31.

1. Garde: Den Dansk-Norske Sømagts Historie 1700—1814, S. 221.

Kay Larsen: De Dansk Ostind. Koloniers Historie I. S. 54—68—78.

2. Optegnelser af Berners Dattersøn, Postkontrollør Hans C. F. Kierrumgaard (1804—81). I ORS. Berners Eje.
3. Comm. Coll. Ostind. Journal 1787/376 Lit. F., Berners Skr. af 15. Dec. 86. til C. C.
4. Kay Larsen: Ost. Personalial og Data, Skibet »Cronprintzen«.
5. A. I. Generalfors. Prot. Nr. 11, 1772/77.
6. Courant Rupien er et Begreb, en Beregnings Enhed, hvorefter de virkelige Rupiers Værdi beregnes. August Hennings forklarer herom i sin »Geschichte des Privathandels und der itzigen Verfassung der Besitzungen der Dänen in Ostindien«, Kbhvn. 1784: »Naar en Sicca (d. v. s. fuldvægtig) Rupie har circuleret et Aar, taber den 3 % i gangbar Værdi, omend den er fuldvægtig og kaldes da Sonnat Rupie. Efter Udløbet af det andet Aar taber Rupien endnu 5 % og forbliver da under Navnet Arcate Rup. i denne Værdi, nemlig 8 % daarligere end Sicca og 8 % bedre end Courant Rup. Denne besynderlige Agio er en Indtægt for Fyrsterne og deres Forpagtere paa Bekostning af Publikum.«
A. I. Direct. Resol. Prot. Nr. 35, 1772/74.
7. A. I. Nr. 233, en Pakke Breve fra Factoriet i Patna 1773/78, heri Berners Brev til Directionen fra Cap af 3. April 73.
A. III. Skibets Journal Nr. 929.
8. B. I. Rapportbog Nr. 1307 for 1773.
9. A. I. Nr. 233, Berners Skr. til Dir. af 25. Dec. 73.
10. Et flere Meter langt Billede af Patna Logen findes paa Søfarts Museet paa Kronborg.
11. A. I. Nr. 219, Breve til Direct. fra Factoriet i Bengalen. Scavenius' Skr. af 7. Aug. 89.
12. do. do. Factoriets Skr. af 15. Sept. 87.
13. Comm. Coll. Ost. Journ. 1791/72, Duntzfeldts Indberetn. til C. C. af 5. April 91. og Artiklen om Fix. Perh. Tidsskr. 10. III. S. 15.
14. A. I. Indiansk Copibog Nr. 159, Dir.'s Generalbrev af 1. Nov. 58.
15. A. I. Indianske og chinesiske Breves Copibog, Dir.'s Skr. af 28. Nov. 78 til Fact. i Trankebar og
A. I. Nr. 219 Breve fra Fact. i Bengalen til Dir. af 12. Janr. 78 og 15. Sept. 87.
16. C. C. Ost. Journ. 1787/376, Berners Skr. af 22. Dec. 85. til Gouvernementet i Tr.bar.
17. B. I. Udgaende Breve, Skr. af 4. Aug. 78 til Fact. i Bengalen.
18. do. do. Skr. af 8. Nov. 78 til do.
19. C. C. Ost. Journ. 1787/376, Berners Skr. af 22. Dec. 85, Lit. C til Gouv.
20. do. do. do. af 24. Dec. 84, Lit. E. Dette Brev indeholder imidlertid et Dokument, hvorefter Berner har solgt Huset for 1501 Sonnat Rup. til de evang. Brødre, repræsenteret ved *Jørgen Staal* og *Johan Grossmann*. Dok. læst ved Tr.bar Bytingsret 7. Febr. 85.
21. Denne Tegning manglede desværre blandt Dokumenterne.
22. C. C. Ost. Journ. 1787/376, Lit. A., Berners Skr. af 22. Dec. 85 til Gouv.
23. C. C. Ost. Journ. 1790/118, Gouv.'s Skr. af 25. Jan. 90 til C. C.
24. B. I. Indg. Breve, Skr. af 19. Sept. 78 fra Raadet i Fr.nagore.
25. Bruun: Hovedbegivenhederne i fhv. Factor Jens Wuldems Liv og Levnet (med Portræt). Kbhvn. 1814.
26. B. II. Justits Prot. Nr. 1452 for Tr.bar (1790—98).
27. L. Bobé: Bremerholms Kirke og Holmens Menighed, Kbhvn. 1920, S. 229.
28. Familien var nær knyttet til Luxdorph, i hvis Dagbøger (udg. af Eiler Nystrøm 1915/25) den ofte omtales.

29. C. C. Ost. Journ. 1790/122, Kopi af Brevet vedlagt Hansons Moders Skr. af 24. Sept. 90. til C. C. med Ansøgning for Sønnen.
30. L. Bobé: Slægten Ahlefeldts Historie, VI, S. 107.
31. A. I. Nr. 233, en Pakke Breve fra Factoriet i Patna.
32. C. C. Ost. Journ. 1787/187, Gouv.'s Skr. af 19. Okt. 86 til C. C.
33. A. I. Nr. 233, Berners Skr. af 9. Aug. 80 til Raadmand Beckman.
do. do. 22. Juli 86 til Gouv.
do. do. 24. Febr. 77 til Dir. for Asiat. Comp.
C. C. Ost. Journ. 1787/376, Berners Skr. af 15. Dec. 86 til C. C. Litr. F.
34. C. C. Ost. Journ. 1787/376, Berners Skr. af 22. Dec. 85 til Gouv.
35. C. C. Ost. Journ. 1791/102.
36. C. C. Ost. Journ. 1795/36.
37. Kgl. Resol. 3. Juni 1825.
38. C. C. Ost. Journ. 1801/244.
39. C. C. Ost. Journ. 1794/166, Designation over sluttede og usluttede Skifter fra 6. Febr. til 12. Dec. 93.
40. Nogen Fordring er ikke anmeldt overfor C. C.
41. C. C. Ost. Journ. 1791/112.
42. A. I. Generalforsamlings Protokol Nr. 15.
43. Generalpostdirectionens Arkiv: Fortegnelse over Pensionister 1712—1812.
44. Bricka's og Engelstoft's Biograf. Lex.
45. Lengnick: Slægten Beckman.
46. A. I. Nr. 219, Breve fra Factoriet i Bengalen, Berners Brev indlagt i Fact.'s Brev af 10. Janr. 96.
47. C. C. Ost. Journ. 1801/244, Extract af Fr.nagores Cassabog.
48. Wibergs Præstehistorie — Persh. Tidsskr. VI. 180, »Familien Rehling« ved H. Hjorth-Nielsen.
49. V. Richter: Juridisk Stat — Bricka's Biogr. Lex. II. 498. — Kay Larsen: Ost. Pers. et Data. — H. Hjorth-Nielsen: Danske Prokuratorer 1660—1869. S. 36 f.
50. Kierrungaards Optegnelser — Præstø Bys Begr. Prot. — Adresse Avisen 13. Nov. 1820 — Clausen og Rist XLII, Kontorchef W. Kornerups Memoirer S. 52. — Fr. Nørgaard: D. G. Monrad, Kbhvn. 1918, S. 6.
51. Richter: Jur. Stat — Bricka.
52. Se Noten 33.